

1r trimestre 2009

INFORME DE CONJUNTURA

Anàlisi de l'economia del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre

L'activitat econòmica el primer trimestre de 2009

✚ L'activitat econòmica del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre durant el primer trimestre de l'exercici podem definir-la com una forta caiguda de l'ocupació, que porta a un important augment de l'atur i una disminució de preus que reflecteix la davallada de la demanda en general. Tot això afecta els nivells d'activitat i de manera significativa el sector industrial.

✚ La situació va iniciar-se per una greu crisi en el sector de la construcció que ha comportat frenar l'activitat. Tot i ser previsible, la contundència ha estat inesperada. Aquest fre s'ha agreujat per una disminució de la capacitat de finançament a l'economia, a causa d'una crisi financera global relacionada amb la sobrevaloració del sector immobiliari. Les conseqüències són una disminució de la capacitat de producció, la qual cosa ha tingut un impacte molt fort sobre el mercat de treball i la demanda final. A la demarcació de Tarragona la situació durant el primer trimestre de 2009 es manifesta per una caiguda en el nombre d'ocupats, una taxa d'atur superior a la mitjana espanyola i dos punts per damunt de la catalana, una caiguda superior a onze punts en l'ús de la capacitat productiva de les empreses industrials i un fre en les exportacions i importacions.

✚ En aquesta situació, tot i les perspectives de canvi en un cicle amb indicadors de producció a la baixa que no es manifesten de forma immediata, cal cercar punts positius per contrarestar l'actual crisi de manera immediata. No obstant això, l'economia de la demarcació de Tarragona es caracteritza pels efectes estacionals del turisme, el qual pot portar a uns augments d'activitat els mesos propers. Finalment, és necessari generar un efecte multiplicador que permeti un marc més optimista que l'actual, bé a través de polítiques públiques d'inversió per mantenir la demanda interna o bé la millora dels fluxos financers o les expectatives empresarials de noves opcions de negoci.

Índex

Ocupació	2
Atur	3
Preus	4
Enquesta industrial	5
Enquesta comercial	6
Comerç exterior	7
Informe trimestral	8

Informe trimestral
Balanç del 2008: una data que passarà a la història

Informe elaborat per:
Grup de Recerca
d'Indústria i Territori
(GRIT) - URV

**Cambra de Reus
Cambra de Tarragona**

**Cambra de Tortosa
Cambra de Valls**

OCUPACIÓ

El descens en el nombre de persones ocupades ha estat important en l'activitat econòmica de l'àrea en dades interanuals; és a dir, amb relació al primer trimestre de l'exercici anterior. La taxa de variació del període ha estat del -8,41% —més de trenta mil persones— després d'una alça continuada d'aquest indicador, pràcticament des de finals de la dècada dels anys noranta.

Els ocupats. Primer trimestre de 2009

	2006	2007	2008	2009
TOTAL	333,70	354,70	380,30	348,30
Variació	3,89	6,29	7,21	-8,41

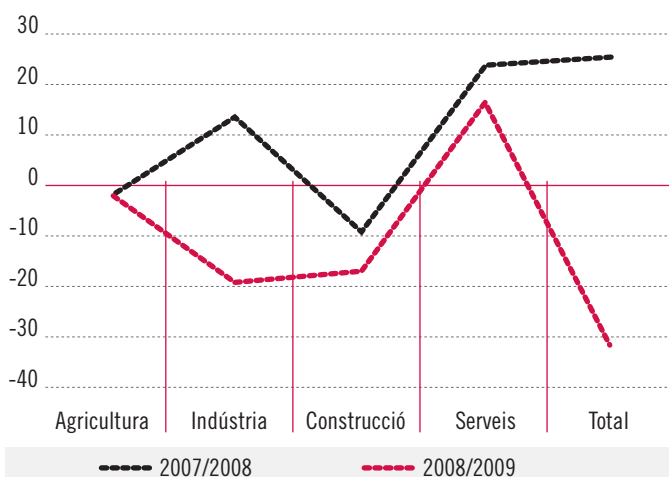
Dist. Sectorial	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
2006	21,00	64,20	55,50	193,10
2007	18,10	63,00	74,80	198,40
2008	16,00	76,70	65,40	222,30
2009	13,90	57,50	48,20	238,70

Pes sectorial %	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
2006	6,29	19,24	16,63	57,87
2007	5,11	17,78	21,11	56,00
2008	4,21	20,17	17,20	58,45
2009	3,99	16,51	13,84	68,53

Var. interanual%	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
2005-06	25,00	-9,58	9,47	5,69
2006-07	-13,81	-1,87	34,77	2,74
2007-08	-11,60	21,75	-12,57	12,05
2008-09	-5,21	-18,15	-19,54	17,25

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA

Variació de la població ocupada (Milers de persones)

La disminució en el nombre d'ocupats del primer trimestre de 2009 assenyalava les dificultats de la situació de l'activitat productiva de l'àrea. Això s'agreuja si considerem, que, malgrat que amb taxes interanuals la causa determinant d'aquesta caiguda ha estat la construcció, si ho valorem amb relació al trimestre anterior, la disminució d'ocupació ha estat motivada essencialment per la caiguda en el sector industrial.

La valoració sectorial i els canvis en l'estructura productiva de les comarques del Camp de Tarragona i de l'Ebre indiquen l'augment interanual del sector terciari, amb un 17,25%, mentre que la resta d'activitats disminueixen l'ocupació en el període. En concret, la construcció i la indústria es redueixen prop d'un 20%, mentre que la pèrdua de pes de l'agricultura és menys significativa, la qual cosa assenyalava, d'una banda, la forta estacionalitat de l'activitat i, de l'altra, com l'activitat agrària no s'ha vist afectada per la forta davallada en altres sectors d'activitat.

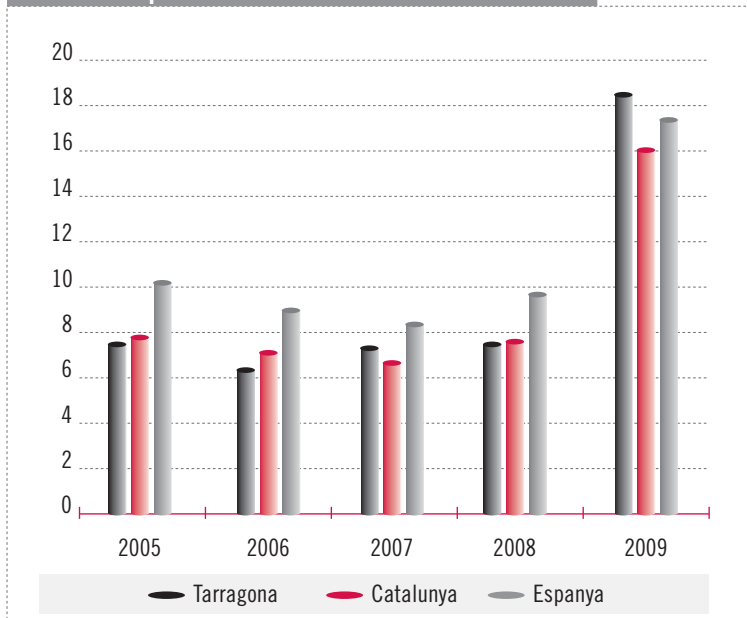
De les xifres d'ocupació del trimestre que es poden observar del quadre, cal assenyalava el reforçament del terciari en l'estructura productiva de l'àrea, que s'ha incrementat deu punts percentuals. Cal destacar que és la primera vegada en els darrers anys que supera el 65% del total de l'ocupació a la zona, mentre que la indústria i la construcció disminueixen el pes relatiu, fins al punt que entre tots dos sectors representen menys del 45% de l'ocupació del terciari.

Les dades del primer trimestre de 2009 mostren la forta caiguda de l'ocupació, cosa que ha provocat una davallada del nombre d'ocupats en més de 30.000 persones. Per tant, les dades d'ocupació equivalen al nombre d'ocupats del 2006, amb caiguda en tots els grups d'activitat menys en el terciari. ■

ATUR

Taxa d'atur primer trimestre

La disminució de l'ocupació que assenyalàvem anteriorment ha comportat un fort augment en el nombre d'aturats, que s'han incrementat en més de 48.000 persones en un any. La majoria de l'increment de població aturada prové de l'expulsió d'ocupats, i que la resta ve d'un increment del contingent de població activa. La quantitat d'aturats que reflecteix l'Enquesta de Població Activa aquest trimestre és de les més elevats de tota la sèrie, tant pel que fa al nombre absolut com per la taxa. A més a més, aquesta dinàmica s'ha produït en tots els sectors d'activitat i també en el grup de les persones que busquen la primera ocupació o fa més d'un any que no són actives.

La taxa d'atur s'ha disparat més d'11 punts en un any, i en aquests moments les comarques tarragonines tenen una taxa d'atur superior no tan sols a la mitjana catalana sinó que més d'1 punt per damunt del conjunt de l'espanyola. Aquest fet es contraposa a la tendència dels darrers anys, ja que estaven situades per sota d'aquesta xifra. L'augment de l'atur té incidències notòries en el mercat de treball, i cal destacar el fet que puja en tots els sectors d'activitat econòmica. L'increment del nombre i la taxa d'aturats és degut a la caiguda de l'ocupació. Aquest fet reflecteix el deteriorament de la situació del mercat laboral del Camp i les Terres de l'Ebre: la taxa de variació interanual de l'atur s'ha incrementat en tots els sectors d'activitat, però els valors més elevats s'han assolit en la construcció i l'agricultura. La indústria i els serveis tenen una taxa per sota de la mitjana de la zona. La distribució de l'atur no s'ha modificat excessivament en termes relatius dels percentatges del primer trimestre de l'exercici anterior. Tot i la incidència en la construcció primer i després a la indústria, aquest fet indica que la distribució de la variació dels aturats es dona en tots els sectors d'activitat.

Els aturats. Anàlisi sectorial. Quart trimestre

Aturats en milers

	Total	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Busquen 1a ocupació
2005	25,80	1,00	4,20	1,70	12,30	6,60
2006	22,40	0,60	2,10	1,30	9,10	9,30
2007	27,80	0,60	1,40	4,20	12,30	9,20
2008	30,60	2,30	2,80	6,20	11,30	8,00
2009	79,20	4,50	8,00	19,00	30,80	17,00

Taxa d'atur

	Total	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total sense els que busquen 1a ocupació
2005	7,43	5,62	5,59	3,24	6,31	5,63
2006	6,29	2,78	3,17	2,29	4,50	3,77
2007	7,25	3,20	2,17	5,31	5,83	4,96
2008	7,45	12,57	3,52	8,66	4,84	5,50
2009	18,52	24,45	12,21	28,27	11,86	14,55

Distribució de l'atur sobre el total

	Total	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Busquen 1a ocupació
2005	100	3,88	16,28	6,59	47,67	25,58
2006	100	2,68	9,38	5,80	40,63	41,52
2007	100	2,16	5,04	15,11	44,24	33,09
2008	100	7,52	9,15	20,26	36,93	26,14
2009	100	5,68	10,10	23,99	38,89	21,46

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA

Taxa d'atur. Primer trimestre

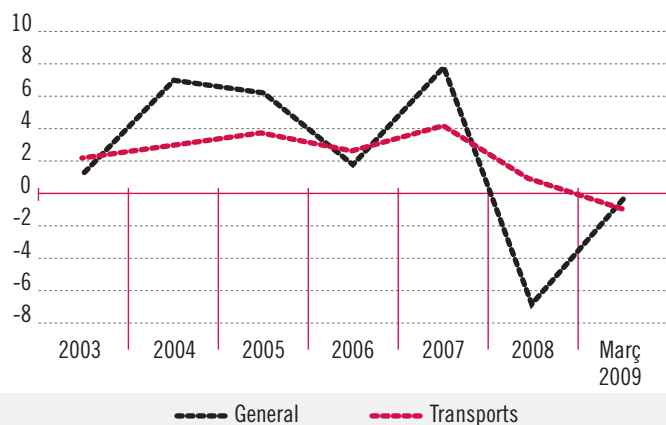
	Tarragona	Catalunya	Espanya
2005	7,43	7,90	10,2
2006	6,29	7,01	9,07
2007	7,27	6,71	8,47
2008	7,44	7,60	9,63
2009	18,52	16,16	17,36

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA

PREUS

La variació dels preus

L'índex de preus al consum. Març 2008

Índex de preus al consum (IPC)	Tarragona	Catalunya	Espanya
Índex general	105,234	106,4	105,8
Aliments i begudes no alcohòliques	108,109	109,6	109,5
Begudes alcohòliques i tabac	115,211	115,8	115,6
Vestit i calçat	95,751	95,2	95,6
Habitatge	110,619	113,3	112,7
Parament de la llar	104,285	106,7	106,4
Medicina	102,58	99,8	99,0
Transports	98,225	98,6	98,8
Comunicacions	100,181	99,5	99,7
Esbarjo i cultura	97,245	99,8	98,7
Ensenyament	111,928	115,4	111,7
Hotels, cafès i restaurants	110,793	111,9	111,2
Altres béns i serveis	109,675	110,7	109,2

Variacions interanuals %	Tarragona	Catalunya	Espanya
Índex general	-0,6	0,4	-0,1
Aliments i begudes no alcohòliques	0,5	1,4	0,6
Begudes alcohòliques i tabac	4,1	4,1	4,1
Vestit i calçat	-1,9	-1,7	-1,8
Habitatge	1,9	4,3	4,0
Parament de la llar	0,8	2,4	2,0
Medicina	1,3	1,2	0,9
Transports	-9,4	-8,4	-8,2
Comunicacions	-0,4	-0,6	-0,5
Esbarjo i cultura	-1,6	-0,5	-0,8
Ensenyament	5,4	5,4	4,0
Hotels, cafès i restaurants	2,1	2,3	2,4
Altres béns i serveis	3,0	3,5	3,0

Font: INE

L'indicador de preus durant el primer trimestre de l'exercici de 2009 per a les comarques del Camp i de l'Ebre assenyalava un índex interanual negatiu, amb una inflació de -0,6 per al primer trimestre. En el cas català el valor ha estat un 0,4% i per al conjunt espanyol pren un valor de -1,1%.

En definitiva, ens trobem en un període caracteritzat per la desaparició de la problemàtica d'exercicis anteriors d'un augment de preus en un context de recessió (estanflació), i amb un canvi de la situació: de tenir taxes interanuals superiors al 4% s'ha passat a una taxa negativa. La qüestió és valorar si s'ha manifestat un canvi de cicle que ens aboca a una situació de deflació, la qual cosa pot tenir conseqüències molt preocupants a l'hora de recuperar l'activitat econòmica.

En analitzar amb detall la distribució per grups del quadre de l'índex de preus al consum, podem observar com la caiguda interanual ha estat sobretot en el grup de transport, en el de vestit i calçat i en esbarjo i cultura. En la resta de grups l'indicador és positiu, amb una moderació en la taxa interanual de la majoria de grups. No obstant això, en alguns apartats com les begudes alcohòliques, el tabac i l'ensenyament l'increment ha estat superior al 4%, mentre que en altres béns i serveis ha estat del 3%, i en hotels i restauració i habitatge, al voltant del 2%. Aquesta dinàmica és similar al conjunt català i espanyol, tot i que l'indicador de la demarcació de Tarragona assenyalava més disminució global de preus.

la caiguda interanual ha estat sobretot en el grup de transport, en el de vestit i calçat i en esbarjo i cultura

En aquest sentit, no hi ha una situació de deflació sinó una forta caiguda de l'índex de preus de transports, tot acompanyat per una feblesa de la demanda, que provoca una disminució de les tensions inflacionistes en altres grups d'activitat. Aquests dos fets porten a un indicador de preus unes dècimes per sota del zero. ■

ENQUESTA INDUSTRIAL

Indicadors enquesta industrial. Saldos

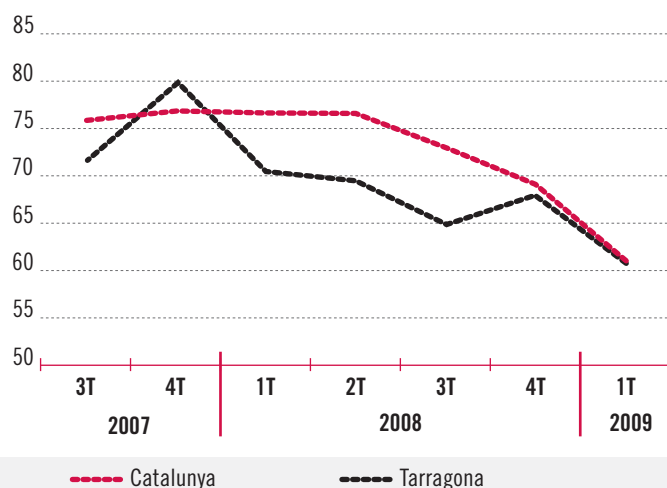
	Tarragona				
	1T 2008	2T 2008	3T 2008	4T 2008	1T 2009
Valoració	-11	-23	-35	-27	-54
Cartera comandes	-27	-43	-56	-55	-70
Nivell dels estocs	-7	4	-5	-9	-9
Ús capacitat productiva	71	70	65	68	61

	Catalunya				
	1T 2008	2T 2008	3T 2008	4T 2008	1T 2009
Valoració	-2	-16	-26	-42	-60
Cartera comandes	-17	-28	-43	-62	-72
Nivell dels estocs	4	10	0	3	-6
Ús capacitat productiva	77	77	73	69	61

Font: Enquesta Cambres Catalanes

Dels resultats de l'enquesta industrial realitzada a les empreses de la demarcació de Tarragona, podem observar la disminució dels indicadors d'activitat al llarg de tot l'exercici 2008 i que no es modifiquen el primer trimestre del 2009. La valoració que en fan les mateixes empreses és negativa i apareix una tendència a consolidar-se. A més a més, la valoració negativa de l'activitat es complementa amb el descens de la cartera de comandes i els ajustos d'estoc a la baixa (com que disminueixen no volen tenir productes acabats en estoc) porten a més descensos de la producció, la qual cosa repercuteix en la caiguda del grau d'utilització de la capacitat de producció. Aquest indicador experimenta un descens constant al conjunt català; en el cas del Camp i les Terres de l'Ebre, s'aguditza la davallada durant el primer trimestre de 2009, després d'un lleuger increment el darrer trimestre de l'any anterior.

Ús de la capacitat de producció

La utilització de la capacitat productiva disminueix de manera significativa, ja que de valors superiors al 70% se situa molt a prop del 60%. La caiguda en deu punts en un trimestre assenjala les dificultats del sector industrial en la situació actual.

El principal element que impedeix augmentar la producció és la debilitat de la demanda, que ha pres una rellevància notòria en les perspectives empresarials, tant al Camp i les Terres de l'Ebre com al conjunt català. Les dificultats de finançament assoleixen més incidència els darrers mesos, mentre que elements d'organització productiva com la mà d'obra qualificada o l'equip productiu disminueixen. Passa el mateix succeeix en l'increment de la competència. ■

Factors que poden limitar l'increment de la producció

	Tarragona					Catalunya				
	1T 2008	2T 2008	3T 2008	4T 2008	1T 2009	1T 2008	2T 2008	3T 2008	4T 2008	1T 2009
Debilitat de la demanda	55	76	77	82	95	66	72	76	85	92
Escassetat de la mà d'obra qualificada	20	17	12	11	6	20	17	15	8	5
Insuficiència de l'equip productiu	3	12	6	1	2	3	5	4	2	1
Dificultats de finançament	14	11	23	17	29	17	15	28	33	35
Augment de la competència	21	32	39	24	26	37	40	35	31	29

Font: Enquesta Cambres Catalanes

ENQUESTA COMERCIAL

Indicadors d'activitat comercial

	Tarragona				
	1T 2008	2T 2008	3T 2008	4T 2008	1T 2009
Marxa del negoci	-44	-56	-49	-52	-60
Preus de venda	20	8	-1	-10	-16
Inversions realitzades	-18	-4	-11	-6	-8
Perspectives	9	1	-16	-39	-13

	Catalunya				
	1T 2008	2T 2008	3T 2008	4T 2008	1T 2009
Marxa del negoci	42	-44	-44	-44	-44
Preus de venda	18	8	8	8	8
Inversions realitzades	-9	6	6	6	6
Perspectives	-12	-17	-12	-40	-3

Font: Enquesta Cambres Catalanes

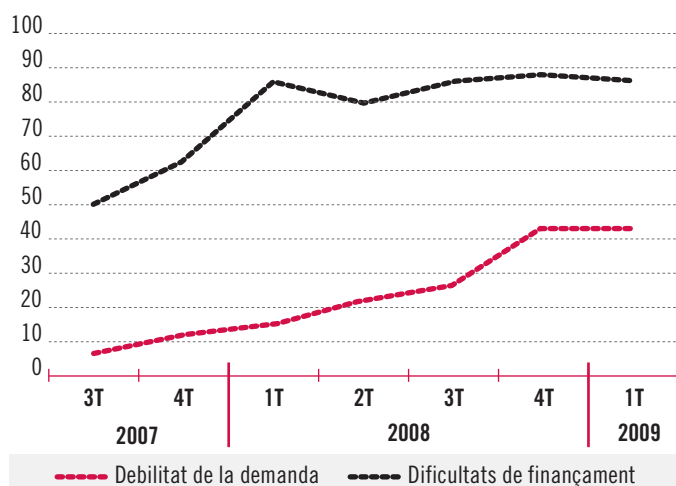
Elements que limiten la marxa del negoci

	Tarragona				
	1T 2008	2T 2008	3T 2008	4T 2008	1T 2009
Manca personal qualificat	16,1	24,6	15	13	5
Debilitat demanda	84,9	78,9	85	87	86
Augment competència	43,1	31,8	29	34	35
Dificultats de finançament	14,2	21,5	26	42	42

	Catalunya				
	1T 2008	2T 2008	3T 2008	4T 2008	1T 2009
Manca personal qualificat	21	21,9	17	13	8
Debilitat demanda	85,6	80,3	83	85	92
Augment competència	42,7	40,8	32	35	30
Dificultats de finançament	19,2	21,5	26	34	37

Font: Enquesta Cambres Catalanes

Elements que limiten la marxa del negoci

Tal com assenyalen les enquestes a l'activitat realitzades per les cambres de comerç, el sector comercial manté una forta debilitat. El primer trimestre de l'exercici mostra uns indicadors amb tendència més a la baixa que el mateix període de l'any anterior. A més a més, els resultats consoliden la tendència de valors negatius durant tot l'exercici de l'any 2008, la qual cosa continua el primer trimestre del 2009. Els preus, com a conseqüència de la menor activitat, s'orienten a la baixa, les inversions disminueixen i les perspectives per al futur immediat continuen negatives. No obstant això, respecte a les perspectives futures entre els empresaris de la demarcació de Tarragona, s'observa un descens menys acusat el primer trimestre de 2009 que en comparació dels dos darrers trimestres anteriors de 2008. La conjuntura comercial es mostra més a la baixa a les comarques del Camp de Tarragona i de l'Ebre que al conjunt català.

Els resultats consoliden la tendència de valors negatius durant tot l'exercici de l'any 2008, la qual cosa continua el primer trimestre del 2009

Tal com es pot observar en el quadre, els elements que incideixen sobre el dinamisme de l'activitat han experimentat uns canvis adequats a la situació actual de dificultats del sector. Durant els darrers trimestres ha disminuït la incidència que podia tenir el personal qualificat i l'augment de la competència i, al contrari, pren una consideració molt àmplia la debilitat de la demanda, que s'ha vist complementada els dos darrers trimestres amb més importància en les dificultats de finançament.

La dinàmica és molt similar a la zona que al conjunt català, tot i que a Catalunya la debilitat de la demanda pren més significació i, per contra, les dificultats financeres i l'augment de la competència assoleixen més importància a les comarques tarragonines.

EL COMERÇ EXTERIOR

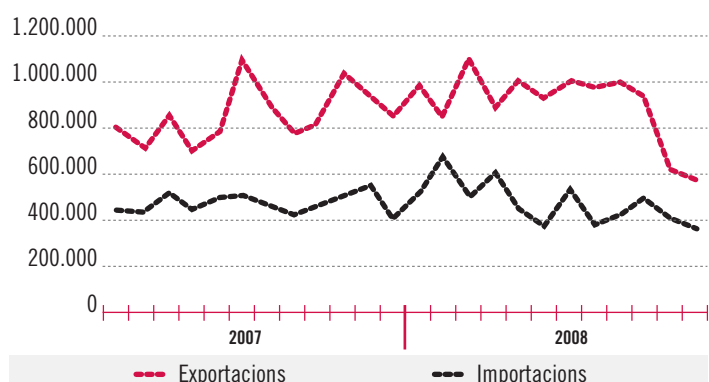
Les exportacions i les importacions de Tarragona (milers d'euros)

	Any 2007		Any 2008	
	Exportació	Importació	Exportació	Importació
Gener	438.073	794.145	510.469	981.305
Febrer	436.944	708.413	677.118	835.194
Març	510.580	848.808	488.656	1.108.508
Abril	444.878	693.789	601.062	880.885
Maig	489.075	782.089	443.583	1.009.881
Juny	500.385	1.095.662	361.113	927.083
Juliol	470.218	906.747	522.341	1.003.736
Agost	414.878	772.147	370.610	977.710
Setembre	450.332	821.174	416.727	996.496
Octubre	506.452	1.031.776	495.154	931.065
Novembre	551.033	918.839	407.134	607.920
Desembre	401.358	835.893	365.715	579.422
TOTAL	5.614.206	10.209.482	5.659.683	10.839.206

	Variació interanual % 2007		Variació interanual % 2008	
	Exportació	Importació	Exportació	Importació
Gener	16,2	16,45	16,53	23,57
Febrer	14,01	-20,28	54,97	17,90
Març	24,21	-1,75	-4,29	30,60
Abril	11,87	-4,25	35,11	26,97
Maig	11,72	-13,64	-9,30	29,13
Juny	24,92	38,29	-27,83	-15,39
Juliol	42,3	31,29	11,08	10,70
Agost	20,89	11,74	-10,67	26,62
Setembre	32,96	22,06	-7,46	21,35
Octubre	21,94	35,07	-2,23	-9,76
Novembre	40,38	11,35	-26,11	-33,84
Desembre	8,58	23,35	-8,88	-30,68
TOTAL	22,12	11,24	0,81	6,17

Font: Consejo Superior de Cámaras

Les exportacions i les importacions (milers d'euros)

Des de meitat de l'exercici de 2008, el valor de les exportacions a la zona ha disminuït i ha estat molt inferior que el de 2007, quan augmentaven d'una manera important. El mateix ha passat amb les importacions durant el tercer trimestre de l'exercici.

Per a l'exercici de 2008 les exportacions són similars en volum total a les de l'exercici anterior, la qual cosa ens assenyala que aquesta activitat ha estat elevada en el volum de mercaderies i presenta unes vendes més diversificades. Pel que fa a les importacions, han crescut en un 6,17 amb relació al 2007. Tot i així, la davallada de les importacions els darrers mesos de l'exercici de 2008 ha superat el 30% en la comparació interanual.

La significació de les relacions comercials amb l'exterior de l'economia de la zona ha incrementat el pes en el conjunt català una dècima, pel que fa a les exportacions, i prop de mig punt, pel que fa a les importacions. ■

La davallada de les importacions els darrers mesos de l'exercici de 2008 ha superat el 30% en la comparació interanual.

Taxes de variació interanual (%)

	Exportació	Importació
Tarragona		
2006-07	22,12	11,24
2007-08	0,81	6,17
Catalunya		
2006-07	6,79	6,17
2007-08	0,70	-3,80
Espanya		
2006-07	6,47	6,75
2007-08	3,70	0,60
Tarragona/Catalunya		
Any 2007	11,24	12,90
Any 2008	11,25	13,39

Font: Consejo Superior de Cámaras

INFORME TRIMESTRAL

Balanç del 2008: una data que passarà a la història

1. Introducció

Les crisis econòmiques tenen alhora trets en comú i importants diferències. La recessió actual, segons molts analistes, s'assembla a la crisi borsària i industrial de l'any 1929, però en molts aspectes coincideix més amb la crisi del 1993. Podríem afirmar que es tracta d'una recessió amb personalitat pròpia, sense precedents, que obliga a una acurada i tranquil·la reflexió i anàlisi. Si bé ara som conscients que el canvi del cicle dels negocis s'anava gestant des de feia temps, el que encara no sabem és quan en sortirem. L'any 1993 la caiguda de la producció va ser intensa però curta —una crisi en forma de V—, però en la situació actual sabem que el desequilibri extern de l'economia espanyola, la baixa productivitat, l'escassa especialització en sectors claus, entre altres factors, fan preveure que la crisi adoptarà una forma d' L on s'entra aviat però es tarda a sortir.

Cal fer tot el possible per sortir aviat d'aquest escenari marcat per la crisi financera, la caiguda de la producció i de les exportacions, l'augment de l'atur i la contenció del consum. Ara bé, per recuperar posicions en els mercats internacionals, cal millorar els nivells de productivitat de les empreses i del conjunt de l'economia, procés que requereix temps i ens obliga a ser perseverants en els nostres objectius. En pocs trimestres hem d'aspirar a registrar un creixement positiu del PIB, però ens hem d'acostumar, malauradament, a conviure en un escenari de baix creixement en què l'economia registri taxes entre l'1% i el 2%. La crisi actual ha afectat l'economia real a una escala internacional sense precedents, però també ha tingut els efectes particulars en l'àmbit territorial. Per això, en aquesta monografia oferim una anàlisi sintètica sobre les característiques de la crisi i la incidència sobre la demarcació de Tarragona. En el primer monogràfic de l'any 2009 hem volgut analitzar l'evolució de l'economia durant l'any 2008 al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre.

L'estructura d'aquest monogràfic és la següent: el segon apartat descriu la situació de l'any 2008 a través de grans xifres comparant-les amb la mitjana catalana, espanyola i europea. El tercer apartat posa en relleu els factors econòmics, socials i institucionals que han afectat més la crisi. El quart apartat pretén mirar cap al futur amb la proposta de diverses actuacions sobre les quals es podria treballar des d'una clau del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre. Finalment, es presenten les conclusions d'aquesta anàlisi.

2. Una mirada comparativa a la situació del 2008

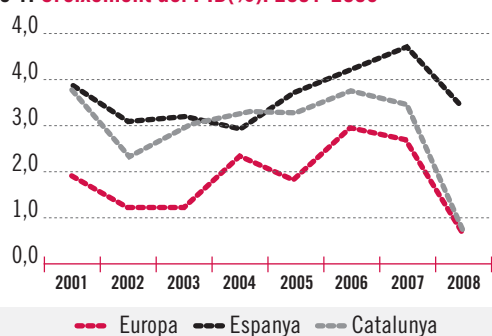
Els primers mesos de l'any 2008 les dades macroeconòmiques encara no afluïren l'existència de la crisi que aviat faria acte de presència amb tota la contundència. Si observem l'evolució de les macroeconòmiques en el del context internacional i estatal (gràfic 1), la davallada de l'activitat econòmica en termes de creixement del PIB és clara.

Les previsions per al 2009 no són positives i, de fet, les dades avançades per al conjunt de l'economia espanyola durant el primer trimestre del 2009, mostren taxes de creixement negatives per a Catalunya i per al conjunt espanyol. De fet, les previsions dels organismes internacionals, del Govern espanyol i de la Generalitat de Catalunya s'han revisat sempre a la baixa. Al març el Departament d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya va situar les previsions sobre el

PIB del país per a l'any 2009 en una caiguda entre el 3% i el 3,2%. En aquesta mateixa línia se situen les previsions de l'FMI, que pronostica per al 2009 una caiguda del 3% per a les economies de la zona euro, i de la Unió Europea, que estima una caiguda del 3,2% del PIB espanyol.

Què ha passat amb la taxa d'atur? Durant els darrers anys, el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, igual que a Catalunya i Espanya, havien assolit taxes d'atur molt baixes. Les més baixes dels darrers 30 anys. Aquests mínims històrics s'havien aconseguit gràcies a dos factors: en primer lloc, per ser a la zona del cicle alcista i, en segon lloc, perquè el creixement de l'economia es feia sobre la base de l'increment dels treballadors i no de les millores de productivitat.

Gràfic 1. Creixement del PIB(%). 2001-2008

Font: Eurostat i Instituto Nacional de Estadística

BALANÇ DEL 2008: UNA DATA QUE PASSARÀ A LA HISTÒRIA

Taula 1. Taxa de creixement del PIB

	Europa	Espanya	Catalunya
2001	1,9	3,6	3,7
2002	1,2	2,7	2,3
2003	1,2	3,1	3,0
2004	2,3	3,3	3,3
2005	1,8	3,6	3,3
2006	2,9	3,9	3,7
2007	2,7	3,7	3,5
2008	0,7	1,2	0,7

Font: Eurostat i Instituto Nacional de Estadística

A mitjà termini, l'estancament de la productivitat és el repte més gran al qual ens enfrontem si volem recuperar la competitivitat i el creixement. Amb tot, el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre es caracteritzen perquè tenen una estructura industrial diversificada, que en bona manera ha servit per esmorteir els impactes negatius de la caiguda del sector de la construcció.

La taula següent presenta la població activa i el nombre de persones aturades del darrer quadrimestre entre 2005 i 2008. Amb l'objectiu de facilitar l'anàlisi, també hi hem inclòs les dades del primer trimestre del 2009. Podem observar, d'una banda, la intensa creació de llocs de treball entre 2005 i el tercer trimestre del 2008. El quart trimestre de l'any 2008 és el que registra el canvi de tendència del mercat de treball, que es tradueix en una contenció de la població activa, una caiguda de l'ocupació i un augment de l'atur, sobretot en la construcció, els

serveis i les persones que busquen treball per primera vegada. D'altra banda, cal destacar la intensa destrucció d'ocupació que registra l'economia espanyola i la demarcació de Tarragona. L'elevada presència de treballadors amb contractes temporals i la forta caiguda de l'activitat en alguns sectors ha donat lloc a un ajust de l'ocupació. A més, cal tenir en compte que aquesta situació incideix especialment sobre col·lectius força desfavorits com les persones amb experiència laboral i els actius amb baixos nivells de formació.

El canvi del cicle dels negocis no ha incidit igual sobre les viles i les comarques de Tarragona. La recessió actual afecta sobretot les ciutats i les comarques litorals que van registrar els creixements demogràfics i econòmics més importants. Si observem a la taula següent com s'ha comportat el nombre de cotitzants de la Seguretat Social al llarg de 2008, observarem diferències importants entre les deu comarques de Tarragona. La caiguda superior de l'ocupació respecte al conjunt de Catalunya ve donada pel comportament més desfavorable del Camp de Tarragona, sobretot per la important caiguda del nombre de persones que cotitzen a la Seguretat Social al Baix Camp i al Baix Penedès.

El comportament dels cotitzants a les Terres de l'Ebre ha estat també desfavorable, però amb una caiguda menor. D'altra banda, cal destacar la menor incidència de la caiguda de l'activitat econòmica a les comarques de l'interior, tant al Camp de Tarragona com a les Terres de l'Ebre.

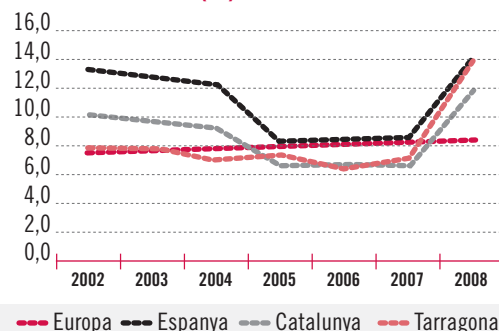
L'impacte diferent de la caiguda de l'ocupació i l'augment de l'atur a les comarques de Tarragona s'explica en bona manera per les diferències en l'estructura productiva. Les comarques amb més pressió per la construcció de residències presenten una economia amb un pes elevat de les activitats pròpies del mercat immobiliari. Podem observar al quadre adjunt el bon comportament del nombre de cotitzants del sector de la construcció al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre entre 2005 i 2008. Destaca l'augment dels ocupats en els anys 2006 i 2007, i després la intensa destrucció d'ocupació al llarg del 2008, sobretot durant el tercer i quart trimestres. En un exercici el Camp de Tarragona ha perdut 10.000 actius i les Terres de l'Ebre, 3.000 actius. En total, en dotze mesos han desaparegut 12.000 persones actives del sector de la construcció.

Taula 2. Població activa i aturada

	Tarragona	Catalunya	Espanya	Tarragona	Catalunya	Espanya
2005 TIV	333	3.359	19.314	26	239	1.841
2006 TIV	361	3.452	20.002	25	247	1.811
2007 TIV	370	3.547	20.477	28	252	1.928
2008 TIV	371	3.399	19.857	59	456	3.208
2009 TI	348	3.230	19.091	79	623	4.011

Font: enquesta de població activa

Gràfic 2. Taxa d'atur PIB(%). 2002-2008

Font: Eurostat, Instituto Nacional de Estadística i Idescat

Respecte a les dades relatives de l'IPC (gràfic 3), en conjunt les dades espanyoles

Taula 3. Nombre de cotitzants a la Seguretat Social l'any 2008

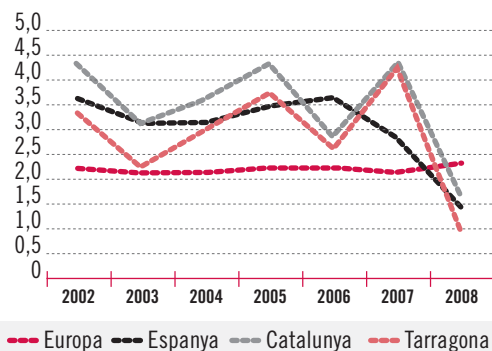
Comarques	1 gener	31 desembre	Taxa de Variació
Alt Camp	18.885	18.507	-2,00
Baix Camp	67.989	63.459	-6,66
Baix Penedès	27.218	24.763	-9,02
C. de Barberà	8.250	8.173	-0,93
Priorat	2.242	2.706	20,70
Tarragonès	118.637	114.210	-3,73
Camp de Tarragona	243.221	231.818	-4,69
Baix Ebre	28.527	26.658	-6,55
Montsià	22.722	21.390	-5,86
Ribera d'Ebre	5.919	6.263	5,81
Terra Alta	3.125	3.863	23,62
Terres de l'Ebre	60.293	58.174	-3,51
Tarragona	303.514	289.992	-4,46
Catalunya	3.303.892	3.165.459	-4,19

Font: Generalitat de Catalunya (Departament de Treball)

Taula 3. L'ocupació al sector de la construcció

Trimestre	Nombre d'ocupats		Índex (base 1T 2005)		
	Camp.	TE.	Camp.	TE.	
2005	1	36.702	11.051	100	100
	2	38.379	11.543	105	104
	3	38.178	11.669	104	106
	4	38.195	11.607	104	105
2006	1	40.496	12.266	110	111
	2	41.326	12.756	113	115
	3	41.351	12.578	113	114
	4	40.206	12.683	110	115
2007	1	42.329	12.759	115	115
	2	42.749	13.082	116	118
	3	41.056	12.734	112	115
	4	38.818	12.537	106	113
2008	1	39.155	12.328	107	112
	2	36.764	11.674	100	106
	3	33.478	10.444	91	95
	4	29.533	9.200	80	83

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

Gràfic 3. La inflació (%) 2002-2008

i de la província de Tarragona s'han situat durant els darrers anys en mínims històrics. Durant la darrera dècada, les tensions inflacionistes han anat disminuint progressivament i han donat pas a un quadre macroeconòmic de creixement econòmic, ocupació i baixa inflació. No obstant això, durant el darrer any es va mostrar un repunt de la inflació tant a Catalunya com a la província de Tarragona. Durant el 2008 les dades mostren una caiguda important per sota de la inflació mitjana europea del 2%, que en el cas de les comarques tarragonines se situa, fins i tot, per sota de l'1%.

Les dades registrades durant els primers mesos del 2009 –al març els preus van caure un 0,1%– indiquen que els preus han disminuït per primera vegada des de l'elaboració de l'IPC l'any 1961. Si la situació perdura es corre el risc de caure en una deflació. Aquesta situació ve determinada per la contenció de la demanda interna i externa, que està condicionada pel canvi en les expectatives dels agents amb capacitat de despesa i l'augment de persones i famílies que veuen com les seves rendes experimenten una contracció important.

més actuals del primer trimestre del 2009 apunten a una situació de taxes d'inflació negatives (oficialment, no es pot parlar encara de deflació) moderades entorn a l'1%. Les taxes d'inflació s'han moderat a causa del procés de desacceleració econòmica i també a la caiguda dels preus de determinats béns importants com el petroli.

Amb tot, si haguéssim de fer un diagnòstic diríem que l'economia espanyola s'ha vist empesa pels excessos de la darrera dècada i en l'actualitat es corregeix la situació anterior. El Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre han viscut una etapa de creixement econòmic continuat, però acompanyat amb increments poblacionals que, de ben segur, ens han posicionat en un lloc excel·lent per poder encarar el futur implementant la personalitat pròpia del nostre territori.

BALANÇ DEL 2008: UNA DATA QUE PASSARÀ A LA HISTÒRIA

3. Els factors explicatius

Fins ara hem vist a grans trets quin ha estat l'escenari macroeconòmic de l'any 2008. Ara ens endinsarem una mica en les derivades internacionals i les característiques particulars de l'economia espanyola.

Les causes internacionals

Abans de res, hem de posar al damunt de la taula la crisi financera. Tot i que té origen americà, la compra d'actius tòxics del mercat immobiliari ha estat un comportament comú d'inversors europeus. El baix tipus d'interès, uns mercats que es creien capaços de controlar els riscos i amb avidesa per aconseguir a curt termini beneficis extrems, han estat els detonants d'inversions d'alt risc. Els efectes d'aquesta crisi a hores d'ara ja s'han manifestat, tot i que en l'àmbit espanyol desconeixem la magnitud amb què ha afectat les diverses entitats financeres. Aquesta crisi ha provocat la desconfiança del sector financer a causa de la pèrdua de credibilitat de les institucions financeres. La conseqüència és la restricció de crèdit que tenen les famílies i les empreses. Si, a més a més, ens trobem amb una conjuntura econòmica caracteritzada per més morositat, els crèdits financers s'han restringit molt més. De fet, el sector financer presenta una elevada sensibilitat a les expectatives econòmiques.

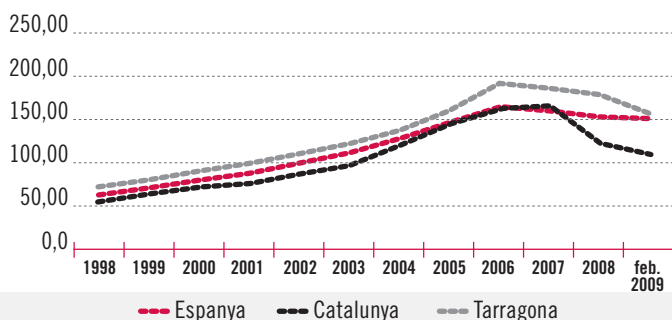
Un segon problema de caire institucional és la manca de coordinació i polítiques econòmiques a escala internacional. La voluntat existeix, però caldrà veure'n la implantació. En la darrera fotografia de la família política del G20 han posat en relleu la bona sintonia que hi ha entre els diversos líders polítics. De tota manera, calen canvis. En primer lloc, una mica més de modèstia per part de les economies capdavanteres per reconèixer el paper rellevant que tenen les noves economies emergents (països asiàtics, Rússia i els països en vies de desenvolupament). En segon lloc, i tal com es va veure durant el darrer trimestre del 2008, les economies tendeixen a reaccionar de forma individualitzada amb postures proteccionistes dels mercats nacionals. Aquestes mesures provoquen desequilibris entre països amb interessos comuns (només cal recordar el conflicte Irlanda-Gran Bretanya en assegurar l'import dels dipòsits en el primer país).

L'actual procés de globalització econòmica i la integració europea provoquen que accions concretes d'un país acabin afectant països tercers. No obstant això, tal com va afirmar recentment el premi Nobel d'Economia Joseph E. Stiglitz: "En una economia global si un país pren accions individualitzades per afavorir la seva economia es poden obtenir resultats negatius per al país que les pren." De fet, avui les interdependències entre països han s'han incrementat i, per tant, els marges de maniobra dels governs són molt reduïts i quan un govern va per lliure s'exposa a les represàlies de la resta de països.

Finalment, hem de fer una mirada a les causes socials. D'una banda, a escala global existeix una certa pèrdua de valors per la cultura de l'esforç, per la inversió en educació formativa. De l'altra, aquests valors han estat substituïts per una cultura del consum i, si és possible, ràpid. Aquest comportament consumidor ha beneficiat determinats sectors.

Si recentment Thomas L. Friedman declara que el món s'està convertint en hot, flat and crowded ("calent, pla i ple de gent"), la solució es troba a recórrer a un creixement més sostenible en els diversos vessants (econòmic, productiu i en l'ordenació demogràfica del món) i una nova concepció de l'actual procés de globalització.

Gràfic 4. Valors d'hipoteca mitjana en milers d'euros. 1998-Febrer 2009

Font: Sociedad de Tasación (web: st-tasacion.es)

Les causes particulars a l'economia espanyola

Si fem una cop d'ull a les causes particulars que caracteritzen l'economia espanyola, en la part econòmica trobem una sèrie de factors que han facilitat una conjuntura com l'actual. En primer lloc, el motor de creixement de l'economia durant la darrera dècada han estat la construcció i el sector immobiliari. Els baixos tipus d'interès han provocat que els especuladors desviessin la seva atenció cap a la construcció, la qual

INFORME TRIMESTRAL

estava en expectatives de preus alcistes. Els canvis en les característiques familiars (monoparentals, unifamiliars) i l'increment de la població han generat més demanda d'immobles. No obstant això, aquesta demanda no hauria estat possible sense les facilitats que han donat les entitats financeres. L'esclat de la bombolla immobiliària ja es començava a fer palesa a finals del 2006, amb una desacceleració de les taxes de creixement dels preus immobiliaris. Alguns analistes aleshores ja van apuntar el risc que el preu dels habitatges —principal actiu que compra una família— augmentés a un ritme molt superior a l'increment de les rendes familiars.

Al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre l'activitat immobiliària ha estat més activa als nuclis més urbans i a les zones litorals, tot i que el procés de saturació i l'increment de preus també havia desplaçat el fenomen immobiliari cap a les zones interiors. Ara bé, tal com es desprèn del comportament dels valors mitjans de les hipoteques, a la província de Tarragona, des de l'any 2007 s'experimenta una reducció dels imports mitjans molt superior a l'enregistrada a Catalunya i a l'Estat espanyol. Aquest fet posa de manifest més flexibilitat del sector immobiliari tarragoní per ajustar el preu dels habitatges nous a la capacitat de despesa de les famílies.

Un segon problema que ens caracteritza és l'estructura productiva, amb una elevada presència d'activitats amb baixa productivitat i poc valor afegit. Les elevades taxes de creixement que hem tingut durant els darrers anys són fruit d'un increment de les persones ocupades i no pas de les millores en la productivitat. Amb la caiguda del sector de la construcció, altres sectors han de prendre el relleu. En concret, el sector industrial està agafant protagonisme un altre cop, encara que caldrà reestructurar-lo (dia a dia ho veiem, amb continuats ERO). D'aquesta reestructuració, tal com va passar durant la dècada dels vuitanta del segle XX, és necessari que aparegui un sector industrial enfortit. Per descomptat, el sector financer hi ha de prendre part per facilitar les inversions. Tot i que és cert que el sector públic pot actuar allà on el sector privat no ho fa atorgant ajudes financeres, també és cert que cal oferir projectes d'elevat valor afegit si volem enfortir-nos d'aquesta situació econòmica.

Un tercer problema en l'àmbit econòmic són els elevats dèficits comercials que té l'economia espanyola. A banda de la dependència energètica, l'Estat importa béns i serveis intensius en tecnologia que tenen un elevat valor afegit, mentre que exporta béns amb un valor afegit mitjà. A més, l'economia espanyola es caracteritza perquè té una balança de serveis positiva gràcies al turisme; tanmateix, el turisme de "sol i platja" és un model saturat que competeix amb destinacions europees igualment atractives però amb preus inferiors. Això ha contribuït a disminuir el superàvit de la subbalança de serveis. Amb tot, val a dir que la contenció dels preus del petroli, dels aliments i la caiguda del consum han provocat una caiguda important en el valor de les importacions. El Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre han d'actuar per impulsar una indústria amb projecció internacional.

Quant a la perspectiva institucional, hem de destacar diversos problemes. En primer lloc, cal que es dissenyin les polítiques adequades a les noves realitats territorials. És a dir, cal ser conscient que els pols econòmics són dinàmics en el temps, de manera que àrees com la demarcació de Tarragona són avui en dia més dinàmiques demogràficament i econòmicament que altres zones més densament poblades. Per tant, les institucions polítiques s'han d'apropar a la realitat del territori. En segon lloc, a la província de Tarragona i, fins i tot, a Catalunya existeix una fragmentació de la massa política caracteritzada per una manca de coordinació i d'unificació de la veu a l'hora de qüestionar les polítiques i reclamar actuacions per part d'altres institucions.

Finalment, des del punt de vista social, el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre tenen diversos reptes: cohesió social en una conjuntura de desacceleració econòmica, l'envelliment de l'estructura demogràfica, baixa qualificació educativa especialitzada a nivell professional. Per tant, caldrà dissenyar actuacions específiques per poder aïllar problemes socials. Respecte a la formació educativa, tot i que el nivell educatiu superior ha convergit cap a la mitjana europea, hi ha una baixa tendència d'educació en formació professional i la reticència a la mobilitat.

4. Algunes propostes d'actuació per al Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre

Tot i el quadre macroeconòmic i les previsions, la situació actual té algunes possibilitats bones. Ens hem modernitzat a escala econòmica fruit de la reconversió industrial durant els anys vuitanta, i en alguns casos tenim empreses que són capdavanteres, tenim la població més ben formada, tot i que no es reflecteix en les remuneracions. En altres paraules,

BALANÇ DEL 2008: UNA DATA QUE PASSARÀ A LA HISTÒRIA

disposem de les condicions necessàries perquè la realització d'unes actuacions fermes tinguin efectes positius. En aquest apartat volem fer algunes aportacions sobre actuacions prioritàries que es podrien dur a terme en els diversos àmbits analitzats prèviament.

Dintre de l'àmbit econòmic, una primera proposta és adequar el sistema educatiu per tal de millorar la inserció laboral dels treballadors i millorar la seva productivitat en el lloc del treball:

- Cursos de reciclatge als aturats
- Cursos de formació professional
- Adequació de formació universitària

L'actual sistema de Bolonya té l'objectiu de millorar la formació universitària a través de l'assoliment de competències. Des de la Universitat Rovira i Virgili, ja s'ha començat a implantar a través dels plans pilot. No obstant això, també és cert que les competències assolides pel capital humà han de ser aprofitades per les empreses per incrementar la productivitat.

Proposta d'actuacions

ÀMBIT ECONÒMIC	Millora de cursos de formació cap a un vessant d'inserció laboral Innovació i cooperació d'Universitat, empreses i altres agents Instruments de finançament empresarial
ÀMBIT INSTITUCIONAL	Foment de la flexibilitat i coordinació institucional
ÀMBIT SOCIAL	Foment social del treball i l'emprenedoria Racionalitat en les inversions i els projectes de vida

Amb l'objectiu d'augmentar la productivitat, buscar vetes de mercat, desenvolupar nous productes i nous processos, cal que el sistema universitari, les empreses i altres agents interaccionin. A hores d'ara ja existeixen col·laboracions entre els diversos agents i es duen a terme altres propostes per fomentar

aquests contactes. Així, la iniciativa Tarragona, Regió del Coneixement es planteja com una plataforma d'ajuda a les empreses.

En tercer lloc, la restricció financera deguda a la desconfiança per la mala situació econòmica i per les restriccions de líquid de les mateixes entitats ha provocat l'ofegament de les empreses. Malgrat els esforços per part del Govern amb les injeccions de líquid al sector financer, no ha arribat a consumidors i empreses. Com a actuacions podem esmentar la creació d'instruments alternatius per part dels ens públics per facilitar el crèdit. Per descomptat, no s'ha de finançar qualsevol projecte, sinó aquells que siguin viables i amb perspectives de supervivència fora de la situació econòmica actual.

A escala institucional, cal més flexibilitat i coordinació per tal de no desdoblant esforços i per tractar els problemes en la mateixa direcció. Per exemple, els esforços que la Mesa Socioeconòmica del Camp ha fet per actuar sobre la situació del Camp de Tarragona.

Des de l'àmbit social, calen actuacions locals i comarcals adreçades a fomentar la cultura de l'esforç i l'emprenedoria. Cal impulsar els valors de l'esforç a través de la promoció de persones exemplars del territori o, fins i tot, impulsant alguns valors. L'emprenedoria ha de ser entesa no només com la voluntat de ser empresaris sinó de tenir iniciativa i empena professional.

Finalment, cal fomentar la racionalitat a les empreses i les persones. Els escàndols sobre stock options i els plusos de directius han estat fomentats per un sistema de remuneració irracional basat en l'obtenció de beneficis a curt termini. Així, doncs, també s'ha de fomentar la responsabilitat social de l'empresa cap als agents del seu entorn.

5. Algunes reflexions de futur

Cada cop els agents econòmics són més conscients de la transcendència de la crisi actual. Aquest any o bé l'any vinent les economies europea, espanyola i catalana sortiran de la conjuntura actual i entraran en una fase de creixement moderat i expansió. De ben segur que la situació actual marcarà un abans i un després. El que interessa és posar les bases perquè aquest després estigui marcat pel canvi, les millores en la gestió i en la tecnologia de les nostres empreses, el disseny de polítiques públiques més eficients i el desplegament d'un sistema financer més centrat en el finançament dels bons

INFORME TRIMESTRAL

projectes empresarials. Si ara es posen les bases perquè la recuperació estigui marcada per aquests paràmetres, podem superar el risc de caure en un llarg període de desacceleració —Japó o Itàlia en són dos bons exemples— llarg que s'acabi convertint en un problema crònic.

Hem de reconèixer que per a l'economia espanyola el binomi format per la globalització (marcada sovint pel dumping i la competència desigual amb una feblesa dels poders públics enfront dels grans interessos econòmics) i la disciplina monetària europea (on hem perdut el tradicional recurs a les devaluacions i estem sotmesos a una política monetària que mira molt més cap al nord que cap al sud) ha caigut molt malament. Aquesta crisi servirà sens dubte per prendre consciència que les bases del futur s'han de buscar en les millores d'eficiència i la renovació del teixit productiu. Això ens obliga a ser molt més modestos en les nostres manifestacions i més realistes en els nostres plantejaments.

Apuntem algunes consideracions imprescindibles per sortir enfortits de la crisi actual:

- a)** Cal distribuir correctament les responsabilitats i els protagonismes. En clau espanyola totes les regions són imprescindibles per sortir de la crisi, però cadascuna ha d'assumir les responsabilitats que li pertoquin. En aquest sentit, Catalunya ha de tenir un lideratge social i econòmic per tal de difondre el capital tecnològic i les innovacions de les seves empreses a la resta de regions.
- b)** Cal recuperar una banca que es dediqui a finançar les activitats productives i a distribuir el risc inherent al canvi i a la innovació entre els agents inversors. La banca espanyola en part ha de recuperar la seva funció i ha de tornar a ser "més avorrida", amb menys glamur però amb més vocació per innovar en fórmules financeres que facilitin la realització de programes d'inversió a les noves empreses innovadores que lideraran el canvi de model.
- c)** Cal donar valor a la capacitat creativa i a l'experiència laboral. Alguns analistes consideren que l'origen de la crisi actual no l'hem de buscar en l'àmbit financer sinó en la incapacitat de l'economia nord-americana per oferir uns salaris adequats a les classes mitjanes en l'època de la globalització. El saber fer, la creativitat, el treball en equip, entre altres, han de recuperar la posició perduda en les empreses, les escoles, les universitats i les institucions.
- d)** Cal recuperar el costum de créixer poc. Serà difícil tornar a recuperar ritmes de creixement del 4-5%; de ben segur per als propers deu anys el creixement es situarà entre 1-2%. Són taxes molt baixes, però ens hem de mentalitzar que durant els propers deu anys el nostre escenari estarà marcat per una demanda interna que creixerà poc o gens; unes administracions amb una despesa moderada per la caiguda dels ingressos i l'augment del dèficit; uns treballadors que hauran d'ajustar els salaris a la seva capacitat per augmentar la productivitat, i uns governs capaços d'articular consensos en els àmbits claus de l'educació, el model econòmic, la justícia, la càrrega impositiva, el mercat laboral i la sanitat.

Per superar la situació actual cal tenir més dosis de modèstia. Reconèixer el que no hem sabut fer —adaptar-nos a les pautes de la globalització i de la Unió Econòmica i Monetària—, i tenir clar el que cal fer —reformat el sistema financer, facilitar la regeneració del teixit empresarial, distribuir correctament les càrregues i els protagonismes, etc.. Només així sortirem aviat d'aquesta conjuntura. Aquesta situació pot convertir-se en una bona oportunitat per a territoris com el nostre. En efecte, el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre estan demostrant que tenen una gran flexibilitat per adaptar-se a les noves coordenades. Són territoris dinàmics en termes de població i de noves iniciatives empresarials, que no renuncien als sectors tradicionals —com la construcció i el turisme— però estan en condicions d'assumir més protagonisme a l'economia catalana.